

บทที่ 3

วรรณกรรมปริทัศน์

วรรณกรรมปริทัศน์

การประกันภัย เป็นธุรกิจแขนงหนึ่งของสถาบันการเงินไทยที่มีความเกี่ยวข้องกับความสุขของสาธารณชน เป็นสถาบันที่มีหน้าที่รับเสี่ยงภัยและระดมเงินออมจากประชาชนในรูปของเบี้ยประกันภัย การประกันภัยมีการพัฒนามาเป็นระยะเวลาหลายสิบปีในประเทศไทย แต่สิ่งหนึ่งที่มีอาจปฏิเธรได้ก็คือ ลักษณะการประกอบธุรกิจประกันภัยที่โดยส่วนใหญ่ยังคงมีลักษณะเป็นธุรกิจภายในครอบครัวอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้นภายใต้วิกฤตเศรษฐกิจในปัจจุบัน การแข่งขันที่เพิ่มสูงขึ้น รวมไปถึงการเตรียมความพร้อมที่จะเปิดเสรีธุรกิจประกันภัยในอนาคต จึงควรมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและทำการพัฒนาธุรกิจประกันภัยไทยให้มีลักษณะเป็นสากลเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาในเรื่องของโครงสร้างระบบการบริหารองค์กร ระบบการควบคุมและกำกับดูแลกิจการ เนื่องจากถือได้ว่าเป็นพื้นฐานการบริหารงานของบริษัท

Shleifer and Vishny (1997) ได้ศึกษาไว้ว่า Corporate Governance เกี่ยวข้องกับหนทางที่ผู้ลงทุนของบริษัททำเพื่อให้แน่ใจว่าจะได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนของเขา นั่นก็คือการควบคุมและตรวจสอบผู้จัดการนั่นเอง ทั้งนี้เนื่องมาจากสาเหตุการแบ่งแยกระหว่างความเป็นเจ้าของกิจการและการบริหารงาน จนทำให้เกิดความขัดแย้งภายในองค์กรขึ้นมา

นอกจากความขัดแย้งภายในองค์กรจะเกิดขึ้นมาจากการแยกระหว่างความเป็นเจ้าของกิจการและการบริหารงาน ซึ่งอาจทำให้เกิดความแตกต่างกันของวัตถุประสงค์ในการทำงานระหว่างผู้ถือหุ้นและผู้จัดการ John and Senbet (1998) ได้กล่าวเพิ่มอีกว่า ความขัดแย้งภายในองค์กรสามารถเกิดขึ้นได้จากความแตกต่างกันของวัตถุประสงค์ในการทำงานระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆของบริษัทด้วย เช่น ระหว่างผู้ถือหุ้นและเจ้าหนี้ ผู้ถือหุ้นรายใหญ่และผู้ถือหุ้นรายย่อย เป็นต้น

Corporate Governance เป็นประเด็นที่กำลังได้รับความสนใจอย่างมากในปัจจุบัน มีผู้ศึกษาถึง Corporate Governance ว่ามีส่วนช่วยแก้ปัญหา Agency Problem เพื่อเพิ่มผลการดำเนินงานของบริษัท ซึ่งการศึกษาโดยส่วนใหญ่ผลการดำเนินงานของบริษัทจะวัดโดยใช้มูลค่า

ทางตลาดของบริษัท ในรูปค่า Tobin's Q นอกจากนี้ยังพบการวัดโดยใช้อัตราส่วนทางการเงิน (Financial Ratios) และอัตราผลกำไรทางบัญชี (Accounting Rate of Return) อีกด้วย สำหรับในส่วนของกลไกควบคุมและตรวจสอบการบริหารงานนั้น มีผู้ทำการศึกษาด้วยกันหลายกลไก ทั้งกลไกควบคุมภายนอก (External Mechanism of Corporate Governance) ซึ่งได้แก่การควบคุมและตรวจสอบโดยผู้ถือหุ้น เจ้าหนี้ ตลาดงานของผู้บริหาร และการครอบงำกิจการ (Takeover) เป็นต้น และกลไกควบคุมภายใน (Internal Mechanism of Corporate Governance) ซึ่งได้แก่การควบคุมและตรวจสอบโดยคณะกรรมการบริษัท เป็นต้น

การควบคุมและตรวจสอบโดยผู้ถือหุ้น

โดยหลักพื้นฐานของ Corporate Governance ผู้ถือหุ้นจะทำการคัดเลือกคณะกรรมการบริษัทขึ้นมาเป็นตัวแทนเพื่อควบคุมและตรวจสอบการบริหารภายในบริษัท ซึ่งคณะกรรมการบริษัทจะทำการคัดเลือกผู้จัดการเพื่อทำการบริหารบริษัทต่อไป ทั้งนี้เนื่องมาจากข้อจำกัดของผู้ถือหุ้นในการเข้ามาควบคุมและตรวจสอบการบริหารงาน ดังที่ John and Senbet (1998) ได้กล่าวไว้ และอาจเกิดจาก Free Rider Problem หรือปัญหาการผลัดภาระความรับผิดชอบในการควบคุมและการตรวจสอบการบริหารงานของบริษัท อันเนื่องมาจากความคิดที่ว่ามิใช่อื่นทำหน้าที่นั้นอยู่แล้ว หรือการขาดแรงจูงใจที่จะทำการตรวจสอบ อันเนื่องมาจากส่วนได้ส่วนเสียมีจำนวนน้อย โดยทำให้การควบคุมและตรวจสอบการบริหารงานของผู้ถือหุ้นไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งมักพบในกรณีของผู้ถือหุ้นรายย่อย ที่มีภาระกระจายสัดส่วนการถือครองหุ้นมาก

กลไกควบคุมและตรวจสอบการบริหารงานโดยผู้ถือหุ้น สามารถแยกออกได้หลายวิธี เช่น กลไกควบคุมและตรวจสอบโดยผู้ถือหุ้นภายใน กลไกควบคุมและตรวจสอบโดยผู้ถือหุ้นใหญ่ ซึ่งสามารถพบได้ในงานของ Shleifer and Vishny (1997), McConnell and Servaes (1990), Morch, Shleifer and Vishny (1998), ณัฐ (2541), Demsets and Lehn (1985), Agrawal and Knoeber (1996) และกาญจนา (2542)

ผู้ถือหุ้นภายในหรือผู้ถือหุ้นที่เป็นผู้จัดการหรือพนักงานภายในบริษัท Shleifer and Vishny (1997) ได้กล่าวว่า การที่ผู้บริหารหรือพนักงานในบริษัทได้มีส่วนร่วมถือหุ้นของบริษัทที่ตนทำงานอยู่ จะเป็นการสร้างแรงกระตุ้นให้การดำเนินงานของพวกเขาเป็นประโยชน์กับบริษัทมากขึ้น เนื่องจากพวกเขามีส่วนได้ส่วนเสียกับผลกำไรหรือขาดทุนกับผลประกอบการของบริษัท ดังนั้นการที่ผู้บริหารหรือพนักงานภายในบริษัทมีสัดส่วนการถือหุ้นของบริษัทตนมาก จึงน่าที่จะ

ทำให้ผลการดำเนินงานของบริษัทออกมาดี แต่จากการศึกษาของ McConnell and Servaes (1990) พบว่าผลที่เกิดขึ้นมิได้เป็นเช่นนี้เสมอไป เขาศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลการดำเนินงานของบริษัทซึ่งวัดด้วยค่า Tobin's Q กับโครงสร้างหรือการกระจายตัวของการถือครองหุ้น โดยตั้งสมมติฐานว่ามูลค่าทางตลาดของบริษัทมีความสัมพันธ์กับการกระจายตัวของการครอบครองหุ้นโดยผู้บริหารภายใน ผู้ถือหุ้นใหญ่ และผู้ถือหุ้นประเภทสถาบัน ได้ทำการทดสอบกับบริษัทจำนวน 1,173 บริษัทในปี 1976 และ 1,093 บริษัทในปี 1986 ผลการศึกษาพบความสัมพันธ์เชิงเส้นโค้งระหว่างค่า Tobin's Q และสัดส่วนของหุ้นที่ครอบครองโดยผู้บริหารภายใน คือ ณ ระดับที่มีการครอบครองโดยบุคคลภายในต่ำความสัมพันธ์จะเป็นไปในเชิงบวก และ ณ ระดับที่มีการครอบครองโดยบุคคลภายในสูงความสัมพันธ์ระหว่างค่า Tobin's Q และการครอบครองโดยผู้บริหารภายในจะเป็นไปในทางลบ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Morch, Shleifer and Vishny (1988) ที่ทำการศึกษาโครงสร้างการถือหุ้นในบริษัท และโครงสร้างตำแหน่งของคณะกรรมการบริษัท ว่ามีผลต่อผลการดำเนินงานของบริษัทอย่างไร รวมถึงตัวแปรอื่นๆ ที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานของบริษัทด้วย เช่น ค่าใช้จ่ายในการโฆษณา ค่าใช้จ่ายในการวิจัยหรือพัฒนา และขนาดสินทรัพย์ของบริษัท โดยวิธี Ordinary Least Squares ซึ่งใช้ค่า Tobin's Q เป็นตัววัดผลการดำเนินงานของบริษัท ใช้ตัวอย่างทั้งหมด 142 บริษัท โดยใช้ข้อมูลในลักษณะ Panel ผลการศึกษาพบว่า การถือครองหุ้นของผู้บริหารระดับสูงมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับผลการดำเนินงานของบริษัทเมื่อสัดส่วนการถือครองหุ้นอยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความสนใจของผู้บริหารสอดคล้องกับความสนใจของผู้ถือหุ้น แต่ในทางตรงกันข้ามการถือครองหุ้นของผู้บริหารระดับสูงมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับผลการดำเนินงานของบริษัทเมื่อสัดส่วนการถือครองหุ้นอยู่ในระดับสูง ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้บริหารและผู้ถือหุ้นเกิดความขัดแย้งกัน เช่น ผู้บริหารมีความพยายามครอบครองกิจการหรือหาผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าที่จะทำตามความต้องการของผู้ถือหุ้น

ในส่วนของผู้ถือหุ้นใหญ่ เนื่องจากผู้ถือหุ้นเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในผลประโยชน์ของบริษัทที่ตนถือหุ้นอยู่ ยิ่งถือหุ้นเป็นจำนวนมากก็ยิ่งมีส่วนได้ส่วนเสียในผลประโยชน์ของบริษัทที่ตนถือหุ้นอยู่เป็นจำนวนมากขึ้นไปด้วย จึงน่าจะทำให้เกิดแรงจูงใจในการติดตามตรวจสอบการบริหารงานของบริษัทมากขึ้น ดังนั้นการที่บริษัทมีสัดส่วนผู้ถือหุ้นใหญ่มาก จึงน่าจะส่งผลดีต่อผลการดำเนินงาน ดังปรากฏในผลงานของณัฐ (2541) ที่ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลการดำเนินงานของบริษัทและกลไกที่ใช้ควบคุมการดำเนินงานของผู้บริหารโดยผ่านระบบตลาดในด้านผู้ถือหุ้นและเจ้าหน้าที่ โดยใช้แบบจำลองแบบ Fixed Effect และใช้ข้อมูลในลักษณะ Panel ของกลุ่มธนาคารพาณิชย์ระหว่างปี 2536-2540 และกลุ่มบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ระหว่าง

ปี 2536-2539 โดยใช้ค่า Tobin's Q แทนผลการดำเนินงานของบริษัท พบว่าในกลุ่มธนาคารพาณิชย์ ขนาดของผู้ถือหุ้นใหญ่มีอิทธิพลทางบวกต่อผลการดำเนินงาน ในขณะที่กลุ่มบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ไม่พบความสัมพันธ์ดังกล่าว ซึ่งในส่วนหลังนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Demsetz and Lehn (1985), McConnell and Servaes (1990) และ Agrawal and Knoeber (1996) ที่ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างขนาดผู้ถือหุ้นใหญ่และผลการดำเนินงาน

นอกจากจะทำการศึกษาการถือหุ้นโดยผู้ถือหุ้นใหญ่ในภาพรวมแล้ว สามารถศึกษาผู้ถือหุ้นใหญ่ให้ละเอียดยิ่งขึ้นได้ โดยแบ่งเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ประเภทบุคคลและผู้ถือหุ้นใหญ่ประเภทสถาบัน

ในส่วนของผู้ถือหุ้นใหญ่ประเภทบุคคลน่าจะมีผลดีต่อผลการดำเนินงานด้วยเหตุผลของการเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของณัฐ (2541) ที่พบว่าขนาดผู้ถือหุ้นใหญ่ประเภทบุคคลมีอิทธิพลทางบวกต่อผลการดำเนินงานของกลุ่มธนาคารพาณิชย์ แต่ในทางตรงกันข้ามผู้ถือหุ้นใหญ่ประเภทบุคคลอาจส่งผลเสียต่อผลการดำเนินงานได้ อันเนื่องมาจากข้อจำกัดด้านเวลาและความชำนาญจากคนเพียงคนเดียวในการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินงาน จนทำให้การตรวจสอบไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร นอกจากนี้พบว่าบุคคลที่ถือหุ้นใหญ่มักจะเป็นบุคคลภายในครอบครัวเจ้าของบริษัท ซึ่งจากงานวิจัยของ Morck, Shleifer and Vishny (1988) พบว่าการที่มีครอบครัวผู้ก่อตั้งบริษัทครอบครองหุ้นจะมีความสัมพันธ์ทางลบต่อผลการดำเนินงานของบริษัท อันเนื่องมาจากการที่สมาชิกในครอบครัวร่วมถือหุ้นและร่วมบริหารงาน อาจทำให้การตรวจสอบผู้บริหารไม่จริงจังเท่าที่ควร รวมทั้งอาจมีการร่วมมือกันทุจริตเงินของบริษัทเสียเอง และอาจเป็นการปิดกั้นเมื่ออาชีพที่มีความรู้แท้จริงเข้ามาบริหารงานได้

สำหรับการตรวจสอบโดยผู้ถือหุ้นใหญ่ประเภทสถาบันนั้น น่าจะมีความได้เปรียบผู้ถือหุ้นใหญ่ทั่วไป ทั้งนี้เนื่องมาจากสถาบันส่วนใหญ่ก็มีฝ่ายตรวจสอบที่มีเจ้าหน้าที่ที่มีความชำนาญในการตรวจสอบการดำเนินงานของบริษัท ดังนั้นการที่บริษัทมีสัดส่วนผู้ถือหุ้นใหญ่ประเภทสถาบันมาก น่าจะส่งผลดีต่อการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ McConnell and Servaes (1990) และณัฐ (2541) แต่พบว่าในงานวิจัยของ Agrawal and Knoeber (1996) ที่ทำการศึกษากลไกที่ใช้ควบคุม Agency Problem ระหว่างผู้จัดการและผู้ถือหุ้น โดยใช้ตัวอย่างของบริษัทขนาดใหญ่ 400 บริษัทในสหรัฐอเมริกา ด้วยวิธี Ordinary Least Squares กลับไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างผู้ถือหุ้นใหญ่ประเภทสถาบันกับผลการดำเนินงาน

นอกจากกลไกควบคุมและตรวจสอบการบริหารงานโดยผู้ถือหุ้นที่เป็นผู้จัดการหรือพนักงานในบริษัท และผู้ถือหุ้นใหญ่แล้ว ยังพบว่าการถือหุ้นโดยคณะกรรมการบริษัทยังเป็นอีกหนึ่งกลไกที่สำคัญในการควบคุมและตรวจสอบการบริหารงานของบริษัท ดังที่ Morck, Shleifer and Vishny (1988) ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างสัดส่วนของหุ้นที่ครอบครองโดยกรรมการบริษัทและผลการดำเนินงานของบริษัท โดยใช้ค่า Tobin's Q วัตถุประสงค์ทางตลาดของสินทรัพย์ของบริษัทแทนผลการดำเนินงานของบริษัท ผลการศึกษาพบความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นเส้นตรง โดยพบว่าค่า Tobin's Q เพิ่มขึ้นในช่วงที่การครอบครองหุ้นของสมาชิกคณะกรรมการบริษัทเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 0-5 และจะลดลงเมื่อการครอบครองหุ้นยังคงเพิ่มต่อไปจนถึงร้อยละ 25 และจะสูงขึ้นอย่างช้าๆ อีกครั้งเมื่อสัดส่วนการครอบครองหุ้นมีมากกว่าร้อยละ 25 ขึ้นไป ซึ่งผลกระทบในทางบวกที่เกิดขึ้นนี้เรียกว่าเป็นผลกระทบแบบ Convergence of Interest ซึ่งก็คือการเปลี่ยนแปลงความสนใจไปสู่จุดที่มีความสนใจร่วมกัน และเรียกผลกระทบทางลบว่าการกระทบแบบ Entrenchment ซึ่งคือผลกระทบของการรักษาประโยชน์ตัวเองอย่างเหนียวแน่น ซึ่งในประเทศไทยได้มีผู้ทำการศึกษามีลักษณะใกล้เคียงกัน ดังพบได้ในงานของกาญจนา (2542) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างขนาด (Size) โครงสร้างตำแหน่ง (Composition) และการถือหุ้นภายในบริษัท (Stock Ownership) ของคณะกรรมการบริษัทกับผลการดำเนินงานของบริษัท ในกลุ่มบริษัทจดทะเบียนที่ไม่ใช่สถาบันการเงินและกลุ่มบริษัทที่อยู่ระหว่างฟื้นฟูการดำเนินงานในตลาดหลักทรัพย์ โดยใช้ข้อมูลภาคตัดขวาง (Cross Section Data) ในปี พ.ศ. 2541 และผลการดำเนินงานของบริษัท วัดในรูปของค่า Tobin's Q โดยพบว่าสัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการที่มากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 5 จะมีอิทธิพลทางลบต่อผลการดำเนินงาน ส่วนสัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการที่มากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 15 และ 50 จะมีอิทธิพลทางบวกต่อผลการดำเนินงาน

การควบคุมและตรวจสอบโดยคณะกรรมการบริษัท

นอกจากกลไกควบคุมและตรวจสอบการบริหารงานโดยผู้ถือหุ้น คณะกรรมการบริษัทก็เป็นอีกหนึ่งกลไกที่สำคัญที่มีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของบริษัท ปัจจัยเหล่านี้ได้แก่ ขนาดของคณะกรรมการบริษัท ค่าตอบแทนคณะกรรมการบริษัท รวมไปถึงการวัดความเป็นบริษัทครอบครัวจากคณะกรรมการบริษัท สามารถพบได้ในงานของ Yermack (1996), Hemallin and Weisback (1991), Kaplan (1994) และกาญจนา (2542)

Yermack (1996) ได้ทำการศึกษาพบความสัมพันธ์ระหว่างผลการดำเนินงานของบริษัท กับขนาดของคณะกรรมการบริษัท จากตัวอย่าง 452 บริษัท ระหว่างปี 1984 -1991 วิธีการศึกษา แยกเป็น 2 ส่วนคือ ในส่วนแรกใช้ Ordinary Least Squares และส่วนที่สองใช้แบบจำลอง Fixed Effect โดยดูความสัมพันธ์ระหว่างผลการดำเนินงานของบริษัท ซึ่งวัดจากมูลค่าทางตลาดโดยวัด ในรูปของค่า Tobin's Q กับขนาดของคณะกรรมการบริษัท นอกจากนี้ได้ทำการ Regression ตัวแปรควบคุมอื่นๆด้วย ที่คาดว่าจะมีผลต่อการดำเนินงานของบริษัท ซึ่งได้แก่ ขนาดของบริษัท (Company Size) จำนวนบริษัทของกลุ่มอุตสาหกรรมนั้น (Industry Membership) สัดส่วนการ ครอบครองหุ้นของคณะกรรมการบริษัท (Inside Stock Ownership) โอกาสในการเติบโตของ บริษัท (Growth Opportunities) ผลการศึกษาพบว่าผลการดำเนินงานของบริษัทมีความสัมพันธ์ ทางลบต่อขนาดของคณะกรรมการบริษัท และนอกจากนี้ได้ใช้อัตราส่วนทางการเงินเป็นตัววัดผล กำไร ซึ่งเป็นหนึ่งตัวแปรที่สะท้อนถึงผลการดำเนินงานของบริษัท แต่ในงานของกาญจนา (2542) กลับไม่พบความสัมพันธ์นี้

ในส่วนของการเป็นบริษัทครอบครัวก็เป็นหนึ่งในกลไกที่สำคัญ พบได้ในงานของ Hermalin and Weisback (1991) และ Yermack (1996) ซึ่งโดยทั่วไปแล้วการที่บริษัทเป็นบริษัท ในครอบครัวนั้น มีทั้งผลดีและผลเสียต่อผลการดำเนินงาน ด้วยเหตุผลที่ว่าการมีคนในครอบครัว เข้ามาควบคุมและตรวจสอบการบริหารงาน น่าจะทำให้โอกาสที่จะเกิดทุจริตเกิดขึ้นได้น้อย เนื่อง จากการควบคุมและตรวจสอบจะทำให้ผลประโยชน์ของตนเองและผลประโยชน์ของคนในครอบครัว รวมไปถึงการทุจริตและโกงกันในกลุ่มญาติมักจะไม่ค่อยมีมากนัก แต่อย่างไรก็ตามการที่บริษัทมี ลักษณะเป็นบริษัทครอบครัว อาจทำให้บริษัทไม่มีมาตรฐาน ขาดมืออาชีพที่มีความชำนาญใน การดำเนินงาน และอาจจะเกิดการร่วมมือกันทุจริตเงินของบริษัทเสียเอง ดังพบได้ในงานของ กาญจนา (2542) ได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางลบระหว่างคณะกรรมการที่มีลักษณะเป็น เครือญาติกันและผลการดำเนินงาน

สำหรับคำตอบแทนคณะกรรมการบริษัท น่าจะเป็นกลไกหนึ่งที่ทำให้คณะกรรมการ บริษัทหันมาให้ความสนใจและเพิ่มการควบคุมและตรวจสอบการบริหารงาน เนื่องจากพวกเขาได้ มีส่วนร่วมกับผลกำไรหรือขาดทุนกับผลประโยชน์ของบริษัทเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า การเพิ่มคำตอบแทนคณะกรรมการบริษัทน่าจะส่งผลดีต่อผลการดำเนินงาน พบว่างานวิจัยของ Kaplan (1994) และ Yermack (1996) มีลักษณะการวิจัยที่คล้ายคลึงกันในส่วนนี้ คือ Kaplan ได้ทำการศึกษาพบความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างค่าจ้างและค่าชดเชยต่างๆของบริษัทกับผลการ ดำเนินงาน สำหรับ Yermack ได้ทำการศึกษาพบว่าประสิทธิภาพการทำงานของผู้บริหารระดับ

สูง (Chief Executive Officer) ของบริษัทมีความสัมพันธ์ทางบวกกับค่าจ้างและค่าชดเชยต่างๆที่
เขาได้รับจากบริษัท

กรณีประเทศไทย

ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นระบบการควบคุมและกำกับดูแลกิจการที่เป็นสากล มักพบได้ทั
ไปในประเทศที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจแล้ว และเมื่อได้ทำการศึกษาให้ละเอียดจะพบว่า แต่ละ
ประเทศจะมีรูปแบบและลักษณะของระบบการควบคุมและกำกับดูแลกิจการที่แตกต่างกันออกไป
สำหรับประเทศไทยสามารถกล่าวได้ว่า มีระบบการควบคุมและกำกับดูแลกิจการไม่ดีนัก เมื่อ
เทียบกับบริษัทในประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยโครงสร้างการถือหุ้นของบริษัทในประเทศไทย ส่วน
ใหญ่มักจะเป็นบริษัทที่มีพื้นฐานมาจากบริษัทครอบครัว จึงทำให้การถือหุ้นและอำนาจการบริหาร
ในบริษัทมักจะกระจุกตัวในสมาชิกของครอบครัว การที่บริษัทมีลักษณะการกระจุกตัวดังกล่าว มี
ข้อดีในด้านความคล่องตัวในการดำเนินงานและผู้ถือหุ้นรายใหญ่มักจะมี ความผูกพันกับบริษัท
และมีแนวโน้มจะคำนึงถึงประโยชน์และความอยู่รอดของบริษัทในระยะยาว อย่างไรก็ตามโครงสร้าง
ดังกล่าวก็เอื้อให้ผู้ถือหุ้นรายใหญ่สามารถดำเนินการในลักษณะเอาเปรียบผู้ลงทุนภายนอกได้
โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของกลุ่มตัวเองมากกว่าผู้ลงทุนภายนอก อาทิเช่น การหาผลประโยชน์
เข้าตนเองและพวกพ้องโดยอาศัยความได้เปรียบในการรับรู้ข้อมูลภายใน นอกจากนี้โครงสร้าง
การถือหุ้นระหว่างบริษัทกับบริษัทในกลุ่ม ยังมีลักษณะการถือหุ้นไขว้กันหรือการถือหุ้นผ่านตัว
แทน ทำให้ผู้ลงทุนภายนอกไม่ทราบโครงสร้างการถือหุ้นและอำนาจควบคุมของบริษัทและบริษัท
ในกลุ่มอย่างชัดเจน โดยผู้ถือหุ้นรายใหญ่และผู้บริหารบริษัทอาจหาผลประโยชน์เข้าตนได้ เช่นใน
กรณีของสถาบันการเงิน อาจมีการปล่อยสินเชื่อให้กับบริษัทในเครือที่มีผู้ถือหุ้นใหญ่เหล่านี้เป็น
แกนกลางของผลประโยชน์ ซึ่งมักไม่เปิดเผยข้อมูลที่แท้จริงเพื่อปิดบังความผิดปกติในการปล่อย
สินเชื่อและผลประโยชน์ที่ซ่อนเร้นอยู่ โดยที่อำนาจในการอนุมัติสินเชื่อเหล่านี้ทำโดยผู้บริหาร
ระดับสูง ซึ่งบุคคลเหล่านี้อาจมีส่วนได้ส่วนเสียจากการอนุมัติสินเชื่อดังกล่าว ทำให้บางครั้งหลัก
ทรัพย์ที่ใช้ค้ำประกันไม่คุ้มหนี้และเป็นต้นตอที่ก่อให้เกิดความเสียหายตามมา สำหรับ Outside
Investor ซึ่งได้แก่ เจ้าหนี้ ผู้ลงทุนประเภทสถาบัน และผู้ลงทุนรายย่อย ส่วนมากมักไม่สามารถ
รวมตัวกันเพื่อคานอำนาจผู้ถือหุ้นรายใหญ่ ประกอบกับที่ผ่านมามีผู้ลงทุนเหล่านี้มักจะเน้นการลงทุน
ในระยะสั้น จึงไม่ได้ให้ความสำคัญกับโครงสร้างพื้นฐานและการติดตามการดำเนินงานของ
บริษัทเท่าที่ควร จากโครงสร้างการถือหุ้นที่มีลักษณะเป็นครอบครัวนี้ กรรมการและฝ่ายจัดการ
ของบริษัทส่วนใหญ่จึงมักเป็นบุคคลในกลุ่มเดียวกัน และเป็นตัวแทนของผู้ถือหุ้นรายใหญ่ โครง
สร้างในลักษณะนี้ทำให้ผู้ถือหุ้นรายใหญ่สามารถทำหน้าที่ทั้งด้านการกำหนดนโยบายและควบ

คุมการดำเนินงานของบริษัท ส่งผลให้ระบบการตรวจสอบและถ่วงดุล (Check and Balance) ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

จากที่ได้กล่าวมานี้สะท้อนให้เห็นถึงการมีระบบการควบคุมและกำกับดูแลกิจการที่ไม่ดี ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ในขณะนี้ ทั้งนี้เนื่องจากบริษัทจำนวนมากขาดการควบคุมและขาดการเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงานอย่างเพียงพอ ทำให้ผู้ลงทุนหรือแม้แต่ฝ่ายจัดการของบริษัทเองไม่สามารถประเมินความเสี่ยงได้อย่างถูกต้องและเกิดการทุจริตในการดำเนินงาน นอกจากนี้ยังทำให้ปัญหาทางเศรษฐกิจที่ไทยประสบอยู่ร้ายแรงขึ้นและใช้เวลาแก้ไขนาน เนื่องจากผู้ลงทุนภายนอกซึ่งมีศักยภาพเพียงพอที่จะช่วยแก้ไขปัญหของบริษัทขาดความมั่นใจที่จะเข้าลงทุน

ธุรกิจประกันภัยไทยถือเป็นอีกธุรกิจหนึ่งที่มีลักษณะธุรกิจตามที่กล่าวมา โดยเฉพาะลักษณะของความเป็นธุรกิจที่เป็นเครือข่าย มีบริษัทประกันภัยไทยเป็นจำนวนมากที่เป็นบริษัทในเครือของธนาคารพาณิชย์ เกือบ 2530 ได้ทำการวิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างและบทบาทของธุรกิจประกันภัยในประเทศไทยไว้ ได้กล่าวว่าธุรกิจประกันภัยเป็นหนึ่งในสถาบันการเงินที่รัฐยินยอมให้ภาคเอกชนเข้าไปประกอบการได้ บริษัทประกันภัยใดที่มีธุรกิจการเงินประเภทธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุนหรือบริษัทหลักทรัพย์ครอบครองหุ้นอยู่จะได้เปรียบกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจประกันภัยกลุ่มอื่นๆ ในฐานะที่มีผู้ถือหุ้นเป็นกลุ่มธุรกิจการเงินเหมือนกัน ย่อมได้เปรียบในด้านต้นทุนการผลิตและสามารถผลิต ณ จุดที่มีความประหยัดต่อขนาดได้ (Economy of Scale) นอกจากนี้พบว่าธุรกิจประกันวินาศภัยมีลักษณะโครงสร้างที่มีการกระจุกตัวของเบี้ยประกันภัยในผู้ประกอบการรายใหญ่ค่อนข้างสูง และมีผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็กจำนวนมากที่แข่งขันกันเอง นอกจากนี้ธุรกิจประกันภัยมีความสัมพันธ์กับกลุ่มธุรกิจการเงินประเภทธุรกิจธนาคารพาณิชย์และธุรกิจเงินทุนและธุรกิจหลักทรัพย์ค่อนข้างสูง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของธนชนม์ (2542) ที่ศึกษาเรื่องความสามารถในการประกอบการของบริษัทประกันวินาศภัย ซึ่งพบว่าเบี้ยประกันภัยมีการกระจุกตัวอยู่กับบริษัทประกันภัยขนาดใหญ่และบริษัทที่อยู่ในเครือข่ายของสถาบันการเงิน บริษัทประกันภัย 15 บริษัทที่มีเบี้ยประกันภัยสูงสุดรวมกัน มีส่วนแบ่งตลาดมากกว่าร้อยละ 60 โดยประเภทประกันอัคคีภัยเป็นประเภทที่มีการกระจุกตัวน้อยที่สุดและประกันภัยรถยนต์มีการกระจุกตัวมากที่สุด

ในขณะนี้ระบบการควบคุมและกำกับดูแลกิจการกำลังเป็นเรื่องที่ได้รับความสนใจมาก เนื่องจากการปรับปรุงระบบการควบคุมและกำกับดูแลกิจการของบริษัทไทยมีความสำคัญยิ่งใน

การนำประเทศให้พ้นจากวิกฤต ภาครัฐได้เห็นประโยชน์และให้ความสนใจในเรื่องนี้มากขึ้น ดังจะเห็นได้จากในปัจจุบันนี้ภาครัฐได้ออกกฎเกณฑ์ในเรื่องนี้มาเป็นลำดับ เช่น กรณีที่กระทรวงพาณิชย์ได้ดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติบริษัทมหาชน ปี 2535 ขึ้นใหม่ โดยแก้ไขในประเด็นหลักซึ่งประกอบด้วยการคุ้มครองสิทธิผู้ถือหุ้นรายย่อย แก้กฎหมายในส่วนความรับผิดชอบของคณะกรรมการและแก้กฎหมายในส่วนที่เป็นอุปสรรคต่อการปรับโครงสร้างภาคธุรกิจเอกชน นอกจากนี้ทางตลาดหลักทรัพย์ได้กำหนดให้บริษัทจดทะเบียน มีกรรมการอิสระอย่างน้อยสองคนและจะต้องจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบภายในสิ้นปี 2542 ส่วนธนาคารแห่งประเทศไทย ได้ออกระเบียบห้ามผู้บริหารหรือกรรมการธนาคารพาณิชย์ เป็นกรรมการในบริษัทเอกชนหรือบริษัทที่เป็นลูกหนี้ของธนาคารพาณิชย์เกิน 3 แห่ง เพราะจะเป็นการเอื้อประโยชน์ให้กับบริษัทนั้นๆ โดยอาจเกิดความไม่เข้มงวดในการปล่อยสินเชื่อและตัวกรรมการเองอาจจะได้รับประโยชน์จากการเป็นกรรมการในบริษัทดังกล่าว นอกจากนี้ยังมีกฎเกณฑ์อื่นๆอีก เช่น การเปิดเผยข้อมูลและการเพิ่มความเข้มงวดในการตรวจสอบผู้สอบบัญชี เป็นต้น แต่เนื่องด้วยข้อจำกัดของทางการและภาวะการแข่งขันที่เพิ่มสูงขึ้น ทำให้ภาคเอกชนต้องเข้ามารับผิดชอบต่อและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆเพิ่มมากขึ้น เพื่อความอยู่รอดขององค์กรของตน

สำหรับงานวิจัยเรื่องประกันภัยในประเทศไทยมีอยู่จำนวนไม่มากโดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับระบบการควบคุมและกำกับดูแลกิจการ มีการศึกษากันเพิ่มขึ้นในส่วนที่เกี่ยวกับความมั่นคงและการกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยในประเทศไทย อำนาจ (2536) ทำการศึกษาเรื่อง ความมั่นคงของธุรกิจประกันภัยในประเทศไทยโดยศึกษาว่ากิจการประกันวินาศภัยในประเทศไทยมีความมั่นคงเพียงใดและสร้างระบบเตือนภัยล่วงหน้าขึ้น เพื่อเป็นการเตือนให้ทราบล่วงหน้าว่ามีบริษัทใดบางที่มีแนวโน้มความไม่มั่นคง โดยการคาดการณ์บริษัทที่มีแนวโน้มว่าไม่มั่นคงนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบการจำแนกกลุ่ม (Discriminant) โดยใช้อัตราส่วนทางการเงินเป็นตัวแปรในการอธิบายถึงความผันแปรทางการเงินสมาชิกของกลุ่มบริษัทที่มั่นคงและไม่มั่นคง สำหรับตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ คือ บริษัทประกันวินาศภัย 60 บริษัท และใช้ข้อมูลระหว่างปี 2526-2533 นอกจากนี้ เตือนเด่น สมเกียรติ และนิพนธ์ (2542) ได้ทำการศึกษาเรื่องการกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยในประเทศไทย แต่เป็นการกำกับดูแลในส่วนของภาครัฐเท่านั้น โดยศึกษาถึงโครงสร้างของตลาดประกันภัยไทย ประสิทธิภาพและผลประกอบการ ความมั่นคงทางการเงินและการกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยในประเทศไทย สำหรับการกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยนั้นได้ศึกษาการกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยผ่านทางภาครัฐเท่านั้น ทั้งในส่วนของการกำกับดูแลด้านความมั่นคงทางการเงินของบริษัทประกันภัย และการกำกับดูแลในส่วนของการประกอบธุรกิจ ซึ่งการกำกับดูแลความมั่นคงทางการเงินของบริษัทประกันภัย ประกอบด้วย การกำหนดเงินสำรองประกันภัย การ

กำหนดขนาดของเงินกองทุน การกำหนดหลักทรัพย์ประกัน และการกำหนดเงื่อนไขการลงทุน ได้มีผู้ทำการศึกษาถึงการลงทุนของบริษัทประกันภัยไว้คือ ชจร (2521) ที่ศึกษาเรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการลงทุนของบริษัทประกันภัย ในส่วนที่เกี่ยวกับการลงทุนของบริษัทประกันภัยในประเทศไทย การควบคุมการลงทุนของบริษัทประกันภัยในประเทศไทย และปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการลงทุนของบริษัทประกันภัยในประเทศไทย

ธุรกิจประกันภัยไทยในอนาคตจะต้องเผชิญกับแรงกดดันของการแข่งขันจากต่างประเทศ และจะต้องยึดหลักการของระบบตลาดเสรีมากขึ้น กรมการประกันภัยควรส่งเสริมให้สมาคมประกันภัยและบริษัทประกันภัยมีบทบาทในการกำกับดูแลตนเอง (Self Regulation) เพิ่มขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการกำกับดูแลตนเองจะเป็นประโยชน์ต่อทั้งผู้เอาประกันและบริษัทประกันภัย ตลอดจนช่วยลดภาระในการกำกับดูแลของรัฐ

สำหรับในต่างประเทศ ได้มีการศึกษาเรื่องระบบการควบคุมและกำกับดูแลกิจการของธุรกิจประกันภัยอยู่บ้าง โดยเน้นที่การประกันความรับผิดชอบของกรรมการและผู้บริหาร (Directors and Officers' Insurance) ซึ่งกลไกควบคุมนี้อยู่ในรูปของกรมธรรม์ประกันภัยประเภทหนึ่ง ที่จะช่วยป้องกันและแก้ปัญหาค่าความขัดแย้งภายในองค์กร ซึ่งสามารถพบได้ในงานของ Noel O' Sullivan (1997), John E. Core (1997), and Holderness (1990) โดย Noel O' Sullivan (1997) กล่าวว่า การควบคุมและตรวจสอบการบริหารงานของบริษัทได้มีการพัฒนามาเป็นลำดับ โดยกลไกหนึ่งที่บริษัทประกันภัยเข้าไปมีบทบาทด้วยก็คือ การประกันภัยความรับผิดชอบของกรรมการและผู้บริหาร ซึ่งการทำประกันภัยความรับผิดชอบของกรรมการและผู้บริหารเปรียบเสมือนเป็นเครื่องมือที่จะช่วยควบคุมดูแลการบริหารงานของบริษัท ช่วยลดการหาผลประโยชน์เข้าตัวเองของคณะกรรมการและผู้บริหารบริษัท แล้วหันมาทำตามความต้องการของผู้ถือหุ้นแทน นอกจากนี้ Core (1997) และ Holderness (1990) ได้กล่าวว่าการที่บริษัทได้ทำการประกันภัยความรับผิดชอบของกรรมการและผู้บริหารนั้น บริษัทประกันภัยทำหน้าที่เปรียบเสมือนเป็นคณะกรรมการภายนอกในการควบคุมและตรวจสอบการบริหารงานของฝ่ายจัดการ เพื่อดูแลผลประโยชน์ของบริษัทและของผู้ถือหุ้น โดยสรุปแล้วการประกันภัยความรับผิดชอบของกรรมการและผู้บริหารให้ความคุ้มครองกรรมการและผู้บริหารบริษัทต่างๆ หรือผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจที่มีผลกระทบต่องานและผลประโยชน์ของบริษัท ในกรณีที่ถูกฟ้องหรือเรียกร้องให้ชดเชยค่าเสียหายเนื่องมาจากการปฏิบัติงานผิดพลาด บริษัทประกันภัยก็จะมีส่วนในการร่วมรับผิดชอบด้วย เช่น กรณีที่ผู้ถือหุ้นฟ้องร้องบริษัทและกรรมการเนื่องจากทำให้บริษัทประสบภาวะขาดทุนหรือไม่ได้ผลประกอบการตามเป้าหมาย หรือลูกค้าที่ได้รับความเสียหายจากการตัดสินใจที่ผิดพลาดของ

เจ้าหน้าที่ของบริษัท กรมธรรม์รูปแบบนี้ก็จะคุ้มครองลูกค้าที่ถูกฟ้องร้องโดยการช่วยชดเชยค่าเสียหายเมื่อคดีสิ้นสุดและในระหว่างการดำเนินคดีนั้นทางบริษัทก็จะมีส่วนช่วยในการต่อสู้ด้วย ทั้งนี้ กรมธรรม์ดังกล่าวจะทำให้กรรมการและผู้บริหารของบริษัทมีความมั่นใจและกล้าตัดสินใจดำเนินธุรกิจได้โดยไม่ต้องกังวล และเป็นห่วงว่าใครจะเป็นผู้เสียหายหรือได้รับผลกระทบจากการตัดสินใจบ้าง อีกทั้งผู้ถือหุ้นก็เชื่อมั่นว่าจะได้รับการปกป้องจากการตัดสินใจหรือการดำเนินงานที่ผิดพลาดของบริษัทจึงกล้าที่จะลงทุน อันจะทำให้กลไกการดำเนินธุรกิจทำงานต่อไปได้โดยไม่หยุดนิ่ง แต่ทั้งนี้การประกันภัยความรับผิดของกรรมการและผู้บริหาร จะไม่คุ้มครองความผิดที่เกิดจากการจงใจทุจริตหรือฉ้อฉล สำหรับประเทศไทยขณะนี้กำลังทำการศึกษาและมีความพยายามที่จะมีการทำการประกันภัยความรับผิดของกรรมการและผู้บริหารเพิ่มมากขึ้น